

# ONDERZOEKSVERSLAG

*Rapportage van de toetsing van*

## **Hbo bachelor SPD Bedrijfsadministratie NIFA, Nederlands Instituut voor Financieel-economisch Administratieve Opleidingen**

*Croho-registratienummer: 34426*

*aan het NVAO Accreditiekader*

*De visitatie vond plaats op 12 juni 2009 en 8 juli 2010*

### ***Inhoud van het verslag***

Identificatie.....	2
Managementsamenvatting.....	5
Bevindingen .....	6
<i>Overzicht van Certiked beoordelingen van de opleiding .....</i>	<i>6</i>
Bijlage 1: Programma.....	30
Bijlage 2: Documenten.....	31
Bijlage 3: Domeinspecifiek referentiekader.....	32
Bijlage 4: Visitatieteam.....	35
Bijlage 5: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	37

De verantwoordelijke teamleider: drs. R.R. van Aalst  
namens deze,

M. Lathouwers  
Certiked  
augustus 2010

## Identificatie

NIFA, Nederlands Instituut voor Financieel-economische Administratieve Opleidingen  
Morsweg 234a  
2332 EV Leiden  
Telefoon 071 531 40 89  
Website [www.nifa-balans.nl](http://www.nifa-balans.nl)  
E-mail [bosnifa@xs4all.nl](mailto:bosnifa@xs4all.nl)

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder: drs. H.S.J. Bos, algemeen directeur

## *Scope en doel*

De visitatie heeft betrekking op:

- NIFA, Nederlands Instituut voor Financieel-economische Administratieve Opleidingen
- Opleiding hbo bachelor SPD Bedrijfsadministratie
- Graad Bachelor of Economics
- Deeltijd
- De opleiding wordt aangeboden in Leiden

Doel van het onderzoek is te beoordelen in welke mate het NVAO Beoordelingskader (februari 2003) adequaat wordt afgedekt.

## *Teamsamenstelling*

Teamleider: drs. R.R. van Aalst  
Externe deskundigen: drs. A.M.A. Noë RC, lic. C. Coppens  
Secretaris: drs. W.J.J.C. Vercouteren RC  
Student: R. Littooi

## *Werkwijze*

In de toetsing van de opleiding SPD Bedrijfsadministratie van het Nederlands Instituut voor Financieel-economische Administratieve Opleidingen (NIFA) zijn twee fasen te onderscheiden. In de eerste fase, die zich in de loop van 2009 heeft voltrokken, is de toetsing door Certiked VBI uitgevoerd aan de hand van het kader Toets Nieuwe Opleiding van NVAO. Deze toetsing bleek echter procedureel niet correct. De aanvragende instelling, NIFA was nog geen aangewezen instelling en in de aanwijzingsprocedure hoort tot 1 september 2010 een toetsing van de opleiding volgens het accreditatiekader Bestaande Opleidingen van NVAO. In de zomer van 2010 heeft Certiked een aanvullende toetsing volgens dat laatstgenoemde kader uitgevoerd.

In de eerste fase van de toetsing heeft NIFA een zelfevaluatie opgesteld over de opleiding en heeft deze gezonden aan het visitatieteam op 15 mei 2009. Het locatiebezoek vond plaats op 12 juni 2009. In de aanloop naar dat locatiebezoek is er overleg geweest tussen vertegenwoordigers van NIFA en leden van het visitatieteam van Certiked. Deze bijeenkomst had een voorlichtend en planningstechnisch karakter.

De zelfevaluatie met de bijlagen is vooraf aan het visitatieteam ter beschikking gesteld. De zelfevaluatie was helder en bood het visitatieteam in eerste instantie voldoende informatie om de opleiding mede aan de hand daarvan te beoordelen.

Tijdens het locatiebezoek aan de opleiding is het visitatieteam in de gelegenheid geweest met de relevante geledingen van de opleiding van gedachten te wisselen. Ook heeft het visitatieteam aanvullende, ter plaatse beschikbare documenten kunnen inzien.

Het visitatieteam heeft de opleiding getoetst aan de hand van het in juni 2009 vigerende, landelijke beroepsprofiel, de daarvan afgeleide landelijke exameneisen en het daar weer van afgeleide programma. De landelijke organisatie van opleiders van SPD Bedrijfsadministratie (NGO/ENS) heeft op 1 september 2009 een herzien programma doen ingaan, gebaseerd op nieuwe exameneisen en op een nieuw beroepsprofiel. Omdat de opleiding onverkort de eisen van NGO/ENS wenst te volgen, heeft het visitatieteam aan het einde van het locatiebezoek de volgende twee aanvullende vragen aan de opleiding gesteld:

- Hoe denkt de opleiding het nieuwe programma van SPD Bedrijfsadministratie dat per 1 september 2009 ingaat, in te vullen?
- Hoe zal de opleiding de herziene didactiek die met het nieuwe programma samenhangt, realiseren?

Daarnaast heeft het visitatieteam met het oog op het verkrijgen van meer zekerheid over de continuïteit van de opleiding de volgende aanvullende vraag gesteld.

- Hoe denkt de opleiding de continuïteit te waarborgen?

De opleiding heeft op 6 november 2009 het visitatieteam schriftelijk een antwoord gegeven op deze vragen. NIFA heeft de informatie over het nieuwe programma via haar samenwerkingsverband met Hogeschool NTI gekregen. Het visitatieteam acht het antwoord van de opleiding op deze vragen afdoende. Waar relevant is in dit rapport aan het antwoord op de aanvullende vragen gerefereerd.

Het conceptrapport werd op 7 december 2009 gezonden aan het management van de opleiding. Op 12 december 2009 stuurde de opleiding een reactie, waarna een definitief rapport werd opgemaakt en aan NIFA ter hand is gesteld om te dienen als bijlage bij het verzoek tot accreditatie van NIFA aan NVAO.

Vanaf het eind juni 2010 trad de tweede fase van de toetsing in. De opleiding was voordien getoetst volgens de Toets Nieuwe Opleiding van NVAO. In een brief op 29 juni 2010 aan NIFA wees NVAO op een procedurefout. In de context van de aanwijzing van NIFA als hogeschool had NIFA de opleiding SPD Bedrijfsadministratie moeten laten toetsen volgens het Accreditatiekader Bestaande Opleidingen.

NVAO bood NIFA in de brief van 29 juni 2010 de mogelijkheid alsnog een aanvullende toetsing volgens dit kader te laten uitvoeren. Voorwaarde was dat het herziene rapport voor 1 september 2010 bij NVAO was, dit om het accreditatieproces nog volgens de bestaande aanwijzingsprocedure te kunnen afronden. De toetsing diende in ieder geval in te gaan op de facetten 2.7, 2.8, 5.1, 5.2, 6.1 en 6.2 van het Accreditatiekader bestaande opleidingen.

Daarnaast gaf NVAO op vraag van het visitatieteam van Certiked aan dat de toetsing gebaseerd diende te zijn op de meest recente eindkwalificaties. De toetsing diende daarom afgestemd te zijn op het in september 2009 herziene beroepsprofiel, de daarop aangepaste exameneisen en het daarop afgestemde programma.

Als bij de eerste fase van de toetsing hebben NIFA en Certiked afspraken gemaakt over het te doorlopen proces. NIFA heeft een aanvulling op de oorspronkelijke zelfevaluatie geschreven en aan het visitatieteam van Certiked gezonden. Op 8 juli 2010 hebben de voorzitter en de secretaris van het visitatieteam een gesprek gevoerd met de directeur van NIFA, aan de hand van de door hen bestudeerde aanvulling op de zelfevaluatie en op basis van zeven door hen bestudeerde afstudeerscripties.

De secretaris van het visitatieteam heeft op basis van de aanvullende documentatie en de toelichting daarop door de directeur van NIFA een aangepast rapport van de toetsing opgesteld.

Daar waar de facetten van de Toets Nieuwe Opleiding en het Accreditatiekader Bestaande Opleidingen gelijkloend zijn, zijn de bevindingen en overwegingen uit het rapport van de eerste fase overgenomen. De verschillen met het rapport van de eerste fase hebben aldus enerzijds betrekking op de door NVAO aangegeven facetten (2.7, 2.8, 5.1, 5.2, 6.1 en 6.2) en anderzijds op de herziene eindkwalificaties, het herziene programma en de doorwerking daarvan in een aantal van de andere facetten.

Het aldus opgestelde rapport is voorgelegd aan het voltallige visitatieteam. De leden van het visitatieteam hebben hun instemming met het rapport betuigd. Certiked heeft nadien het rapport aan NIFA gezonden.

## Managementsamenvatting

### *Profiel instelling*

NIFA, Nederlands Instituut voor Financieel-economische Administratieve Opleidingen is een instituut dat zich, zoals de naam ook al aangeeft, richt op opleidingen op financieel-economische en administratief gebied. NIFA is opgericht in 1986 en heeft zich nadien ontwikkeld tot een regionale aanbieder in Leiden en omgeving van opleidingen op dit gebied. NIFA biedt de volgende opleidingen aan:

- BKB, Basiskennis Boekhouden
- BKC, Basiskennis Calculatie
- PDB, Praktijkdiploma Boekhouden
- PDL, Praktijkdiploma Loonadministratie
- MBA, Moderne Bedrijfsadministratie
- HBO SPD Bedrijfsadministratie

Elk van deze opleidingen leidt op voor externe, landelijk erkende examens, die uitgevoerd worden door de Nederlandse Associatie van Praktijkexamens.

NIFA richt zich op werkkenden die naast hun werkring zich verder willen ontwikkelen en verder willen komen in hun loopbaan. Daarom verzorgt NIFA de colleges of lessen in de avonduren. NIFA geeft soms ook overdag opleidingen om daarmee tegemoet te komen aan wensen van studenten.

NIFA biedt de opleiding SPD Bedrijfsadministratie sedert 1989 aan. NIFA heeft voor de opleiding SPD Bedrijfsadministratie aanvankelijk een samenwerkingsverband met Hogeschool Markus Verbeek gehad om zo de studenten via een extraneüsregeling examen te kunnen laten doen. In 2005 heeft NIFA deze overeenkomst beëindigd en een soortgelijke overeenkomst gesloten met Hogeschool NTI. NIFA streeft naar een zelfstandige status als aangewezen hogeschool en naar aansluiting bij het landelijke vereniging van aanbieders van SPD Bedrijfsadministratie om zo de eigen studenten direct examen te kunnen laten doen.

### *Samenvattend oordeel*

Als gevolg van de hiervoor omschreven procedure heeft het visitatieteam zich op basis van betrouwbare en complete informatie een oordeel kunnen vormen over de opleiding.

Naar het oordeel van het visitatieteam voldoet de opleiding hbo bachelor SPD Bedrijfsadministratie van NIFA bij alle facetten en onderwerpen aan de eisen van het NVAO Accreditiekader Bestaande Opleidingen. Op enkele van de facetten heeft het visitatieteam een beoordeling goed gegeven. Dat is bij de betreffende facetten aangegeven en onderbouwd.

*Het visitatieteam van Certiked concludeert dat de opleiding hbo bachelor SPD Bedrijfsadministratie van het Nederlands Instituut voor Financieel-economische Administratieve Opleidingen voldoet aan de eisen die in het Accreditiekader Bestaande Opleidingen van NVAO worden gesteld.*

## Bevindingen

### Overzicht van Certiked beoordelingen van de opleiding

Onderwerp en facet	Deeltijd
<b>Doelstellingen opleiding</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Domeinspecifieke eisen</li> <li>▪ Niveau</li> <li>▪ Oriëntatie hbo</li> </ul>	<b>Positief</b>  voldoende voldoende voldoende
<b>Programma</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Eisen hbo</li> <li>▪ Relatie doelstellingen/inhoud</li> <li>▪ Samenhang programma</li> <li>▪ Studielast</li> <li>▪ Instroom</li> <li>▪ Duur</li> <li>▪ Afstemming vormgeving/inhoud</li> <li>▪ Beoordeling en toetsing</li> </ul>	<b>Positief</b>  goed voldoende voldoende goed voldoende voldoende voldoende goed
<b>Inzet van personeel</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Eisen hbo</li> <li>▪ Kwantiteit personeel</li> <li>▪ Kwaliteit personeel</li> </ul>	<b>Positief</b>  voldoende voldoende goed
<b>Voorzieningen</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Materiële voorzieningen</li> <li>▪ Studiebegeleiding</li> </ul>	<b>Positief</b>  voldoende goed
<b>Interne kwaliteitszorg</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Evaluatie resultaten</li> <li>▪ Maatregelen tot verbetering</li> <li>▪ Betrekken medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld</li> </ul>	<b>Positief</b>  voldoende goed voldoende
<b>Resultaten</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Gerealiseerd niveau</li> <li>▪ Onderwijsrendement</li> </ul>	<b>Positief</b>  voldoende goed

Voor de NVAO-onderwerpen en facetten die in de blokken zijn vermeld, zijn hieronder de bevindingen, overwegingen en oordeel van het visitatieteam weergegeven.

## ***1. Onderwerp: doelstellingen opleiding***

### ***1.1 Domeinspecifieke eisen***

*De einkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en de beroepspraktijk gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein.*

#### *Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- De einkwalificaties van de opleiding zijn in het Opleidingsprofiel SPD Bedrijfsadministratie neergelegd. In dit opleidingsprofiel staan de competenties waarover de afgestudeerde SPD'er Bedrijfsadministratie dient te beschikken om aan de vereisten in de beroepspraktijk te voldoen. De competenties zijn afgeleid van de kerntaken en kernopgaven die de toekomstige beroepsbeoefenaar in de praktijk zal moeten uitvoeren. De competenties zijn te beschouwen als de einkwalificaties van de opleiding.
- De kerntaken en de kernopgaven zijn gebaseerd op het Beroepsprofiel SPD Bedrijfsadministratie. Dit profiel is in september 2009 vastgesteld door het bestuur van de Stichting Examenbureau NGO SPD Bedrijfsadministratie (NGO/ENS). De stichting is opgericht door het Nederlands Genootschap van Opleiders voor de comptabele en economische examens (NGO) en ziet toe op het waarborgen van de kwaliteit van de examens.
- In NGO/ENS zijn alle opleidingsinstituten verenigd die de opleiding hbo bachelor SPD Bedrijfsadministratie aanbieden. Deze instituten zijn ABC Hogeschool, Fontys Bedrijfshogeschool, LOI Hogeschool, Hogeschool Markus Verbeek/Praehop, Hogeschool NTI en Hogeschool NCOI. Alle opleidingen hebben dezelfde doelstellingen.
- De opleiders van NGO/ENS stellen elk jaar de Onderwijs- en Examenregeling vast. Het beroeps- en opleidingsprofiel maakt daar deel van uit. NIFA is (nog) geen lid van NGO/ENS maar wil dat wel worden en zal zich dan voegen naar de binnen NGO/ENS gemaakte afspraken.
- NGO/ENS heeft de einkwalificaties ook vergeleken met de Domeincompetenties Bachelor of Economics van de HBO Raad. De kerntaken komen daarmee overeen. Voor SPD Bedrijfsadministratie zijn de kerntaken en competenties vakspecialistischer ingevuld dan bij andere opleidingen in dat domein.
- Het Beroepsprofiel SPD Bedrijfsadministratie geldt als domeinspecifiek kader voor de opleiding en is uitgeschreven in bijlage 3 van dit rapport.
- Om de afstemming tussen de einkwalificaties van de opleiding en de beroepspraktijk te bewaken heeft NGO/ENS een beroepenveldcommissie in het leven geroepen. Het beroepsprofiel is tot stand gekomen in samenspraak met deze beroepenveldcommissie.
- De leden van de beroepenveldcommissie hebben een leidinggevende functie, zijn verbonden aan accountantskantoren of hebben een controlfunctie. De samenstelling van de commissie omvat de relevante disciplines en dekt het vakgebied van de opleiding goed af.
- NGO/ENS reviseert het beroepsprofiel met enige regelmaat om het actueel te houden. De wijzigingen in 2009, die de einkwalificaties competentiegericht hebben gemaakt, getuigen daarvan. De opleiding beschikt over een actueel beroepsprofiel en actuele, daarvan afgeleide einkwalificaties.
- NIFA heeft informatie ontvangen van afgestudeerden die in het buitenland (Jordanië en Verenigd Koninkrijk) werken. Deze studenten bevestigen de waarde van de opleiding in het buitenland.

*Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De eindkwalificaties van de opleiding zijn naar de mening van het visitatieteam op gepaste wijze afgeleid van het beroepsprofiel van de SPD'er Bedrijfsadministratie. Het door de stichting NGO/ENS opgestelde beroepsprofiel is een goede afspiegeling van de eisen die de beroepspraktijk aan deze opleiding stelt. Zo beantwoorden de eindkwalificaties van de opleiding aan de eisen van het relevante beroepenveld. De eindkwalificaties zijn daarnaast afgestemd met de beroepenveldcommissie van NGO/ENS en zijn actueel, gezien ook de aanpassingen van september 2009. Om deze redenen beoordeelt het visitatieteam dit facet als voldoende.

### **1.2 Niveau**

*De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij algemene, internationaal geaccepteerde beschrijvingen van de kwalificaties van een bachelor of een master.*

*Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- Afgeleid van het beroepsprofiel met daarin de kerntaken en kernopgaven van de afgestudeerde SPD'ers Bedrijfsadministratie zijn de competenties waarover zij moeten beschikken en die gelden als de eindkwalificaties van de opleiding. Deze competenties zijn vergeleken met de algemene, internationaal geaccepteerde beschrijvingen van de bachelor, zoals deze tot uitdrukking komen in de niveauaanduidingen van de Dublin descriptoren.
- De competenties zijn het verwerken van gegevens in de administratie, ontwerpen en inrichten van informatiesystemen, vormgeven van de administratieve organisatie, uitvoeren van financiële risicoanalyse, informatieverstrekking voor interne besluitvorming en aan externe belanghebbenden, financieel-economisch en fiscaal adviseren, leidinggeven en coördinatie, toezien op wet- en regelgeving, resultaatgerichtheid, klantgerichtheid, organisatiegerichtheid en communicatief vermogen en de beschikking hebbend over zelfkennis, zelfregulatie en een goede beroepshouding.
- De kennis en het inzicht van de afgestudeerden blijkt onder meer uit de kennis van systemen voor de financiële en niet-financiële informatievoorziening binnen de organisatie en uit de kennis en het inzicht in interne, externe en ook internationale regels en kennis van de voorschriften bij het voeren van de administratie.
- De toepassing van kennis en inzicht komt onder andere naar voren in het verwerken van gegevens in de administratie, ontwerpen en inrichten van informatiesystemen, vormgeven, inrichten en toetsen van de administratieve organisatie, verstrekken van informatie voor intern gebruik en aan externe belanghebbenden, geven van financieel-economische en fiscale adviezen en leiding geven of coördineren van activiteiten op het vakgebied.
- De oordeelsvorming van de afgestudeerden blijkt uit de wijze waarop de afgestudeerden financiële risico's weten te bepalen en weten te beheersen, weten wat het beheersen van risico's betekent voor de interne procedures en hoe de relevantie van informatie voor zowel de interne besluitvorming als de externe belanghebbenden bepaald kan worden.
- Op het gebied van de communicatieve vermogens zijn de afgestudeerden in staat op verschillende niveaus te communiceren, binnen de organisatie en met externe relaties. Dat geldt zowel voor de informatievoorziening als voor het geven van adviezen.

- Ten aanzien van de leervaardigheden zijn de afgestudeerden resultaatgericht, gericht op de behoeften van interne en externe klanten, in staat mee te denken over de doelen en de inrichting van de organisatie en over het uitvoeren van veranderingen en in staat de eigen professionele ontwikkeling te sturen.

*Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De eindkwalificaties van de opleiding beantwoorden, zo heeft het visitatieteam gezien, aan de algemene, internationaal geaccepteerde beschrijving van het bachelorniveau, volgens de Dublin descriptoren. Om deze reden beoordeelt het visitatieteam het niveau van de eindkwalificaties als voldoende.

### **1.3 Oriëntatie HBO**

*De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij de volgende beschrijvingen van een bachelor in HBO:*

*HBO: De eindkwalificaties van de opleiding zijn mede ontleend aan de door of met het relevante beroepenveld opgestelde beroepsprofielen en/of beroepscompetenties.*

*Een HBO-bachelor heeft de kwalificaties voor het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar in een specifiek beroep of in een samenhangend spectrum van beroepen waarvoor een HBO-opleiding vereist of dienstig is.*

*Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- In het Beroepsprofiel SPD Bedrijfsadministratie staan de vereisten die aan de afgestudeerden worden gesteld. Het beroepsprofiel beschrijft het beroep en de beroepspraktijk van de afgestudeerden. De eindkwalificaties sluiten aan bij wat beginnende beroepsbeoefenaren op hbo-bachelorniveau zich eigen gemaakt moeten hebben.
- De beroepenveldcommissie van NGO/ENS stelt zich ten doel ervoor te zorgen dat de opleiding SPD Bedrijfsadministratie blijft aansluiten bij de beroepspraktijk. Dit leidt ertoe dat het profiel op de beroepspraktijk afgestemd is en blijft.
- De opleiding heeft als doelstelling op te leiden voor functies die zich richten op de uitvoering van financieel-economische, informatievoorzienende, informatieverzorgende, controlerende en adviserende taken. In kleine en middelgrote organisaties zijn veel van deze taken in één persoon verenigd. In grotere organisaties worden deze taken als specialismen gezien.
- De opleiding leidt de afgestudeerden op voor functies op het gebied van de accountancy ofwel functies op het gebied van de controlling. De betreffende functies zijn aan de kant van de accountancy onder andere (assistent-)accountant en aan de kant van de controlling hoofd (financiële) administratie, administrateur en (assistent-)controller.
- De afgestudeerden van de opleiding zullen, naar het beroepsprofiel, in de eerste jaren van de beroepspraktijk in samenwerking met meer ervaren collega's doorgroeien naar een volledig zelfstandige beroepsuitoefening.

*Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

Het visitatieteam heeft vastgesteld dat de eindkwalificaties zijn ontleend aan het beroepenveld en dat de eindkwalificaties zich richten op de beginnend beroepsbeoefenaar. De opleiding heeft een aantal functies benoemd, waarvoor de opleiding opleidt. De relevantie van de opleiding voor deze beroepen is onmiskenbaar. Het visitatieteam beoordeelt op grond daarvan de hbo-oriëntatie van de eindkwalificaties van de opleiding als voldoende.

***Beoordeling van het onderwerp Doelstellingen***

De facetten zijn alle drie als voldoende beoordeeld. Daarom beoordeelt het visitatieteam het onderwerp Doelstellingen als positief.

## 2. *Onderwerp: programma*

De beschrijving van het programma van de opleiding luidt als volgt:

- De propedeuse van de opleiding telt in totaal 60 ec en is achtereenvolgens opgebouwd uit de onderwijsmodules of certificeerbare eenheden Inleiding Bedrijfsadministratie (11 ec), Inleiding Bedrijfseconomie (11 ec), Inleiding Financiële Rapportage en Analyse (10 ec), Inleiding Belastingwetgeving (11 ec), Inleiding Bestuurlijke Informatievoorziening (10 ec), Oriëntatie Beroepspraktijk (2 ec) en Communicatieve Vaardigheden (5 ec).
- De hoofdfase van de opleiding heeft in totaal 180 ec en bestaat als eerste uit de onderwijsmodules Jaarrekening (14 ec), Fiscale Jaarrekening (8 ec), Geconsolideerde Jaarrekening (10 ec), Cost & Management Accounting (10 ec), Finance & Risk Management (12 ec), Algemene Economie (5 ec), Organisatie & Management (6 ec), Inleiding Recht (5 ec), Recht (7 ec), Accounting Information Systems (14 ec), Fiscale Aspecten van de Onderneming (5 ec), Internal Auditing (7 ec), Onderzoeksvaardigheden (4 ec) en Corporate Governance (3 ec). Deze modules tellen samen 110 ec.
- Daarna bestaat de hoofdfase uit de minor Accountancy (20 ec) ofwel de minor Controlling (20 ec). De minor Accountancy kent de vakken Audit & Assurance (8 ec), Fiscale Advisering (10 ec) en Levensverzekeringswiskunde (2 ec). De minor Controlling bestaat uit de modules Management Control (12 ec) en Treasury Management (8 ec).
- Tot slot kent de opleiding de afstudeerfase die in totaal 50 ec telt en die is samengesteld uit de Praktijkopdrachten/Stage (30 ec) en de Afstudeeropdracht (20 ec).

Dit programma is van toepassing vanaf 1 september 2009. Het nieuwe programma is voor een zeer groot deel inhoudelijk en qua niveau gelijk aan het tot dan toe bestaande, oude programma. Verreweg de meeste modules in het nieuwe programma zijn gelijkwaardig aan de modules in het oude programma. De studenten hebben dan ook recht op een vrijstelling voor deze modules op grond van de modules die zij in het oude programma hebben afgerond. De enige modules waarvoor dat niet geldt, zijn de module Internal Auditing en de minoren. Deze zijn derhalve te beschouwen als een uitbreiding en verdieping van het oude programma.

De verschillen tussen het nieuwe en het oude programma zijn niet zozeer gelegen in de inhoud en het niveau als wel in het competentiegericht maken ervan, het actualiseren van een aantal modules en het bieden van de mogelijkheid tot specialisering op het gebied van accountancy en controlling in de vorm van de minoren. Het oude programma had die mogelijkheid niet.

### **2.1 Eisen HBO**

*Het programma sluit aan bij de volgende criteria voor het programma van een HBO- of een WO-opleiding:*

*HBO: Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroepspraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk en/of (toegepast) onderzoek.*

*Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied / de discipline.*

*Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroepsvaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.*

*Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- Het studiemateriaal van de opleiding bestaat uit vakliteratuur. Deze vakliteratuur is speciaal voor de opleiding SPD Bedrijfsadministratie geschreven en sluit daarom voortreffelijk op het programma aan.
- De opleiding haakt in op actuele ontwikkelingen door artikelen uit vaktijdschriften als Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie en Controllersmagazine voor te schrijven.
- De opleiding heeft met het oog op het nieuwe competentiegerichte programma business cases samengesteld. Deze business cases zijn geschreven vanuit reële situaties en zijn bedoeld om de studenten de leerstof op een competentiegerichte wijze, dat wil zeggen in een combinatie van kennis, inzicht, vaardigheden en houding aan te bieden.
- Ook stelt de opleiding in de vorm van syllabi aanvullende artikelen en cases ter beschikking waarin de relatie tussen theorie en praktijk wordt gelegd.
- De opleiding schrijft een praktijkstage voor. In deze stage komen de studenten in aanraking met de beroepspraktijk, mede in de vorm van uit te voeren praktijkopdrachten. De studenten volgen een stage van 30 ec, tenzij zij door middel van een werkgeversverklaring kunnen aantonen over een relevante werkkring te beschikken en op die wijze aan hun stageverplichting te voldoen.
- In het programma is een afstudeeropdracht voorzien. Deze opdracht kan een probleemstelling uit de praktijk als onderwerp hebben. Het kan ook een theoretisch verdiepende scriptie zijn maar een onderwerp uit de praktijk zal vaak het geval zijn. Zo brengt ook de afstudeerscriptie de studenten in aanraking met de beroepspraktijk.
- Naast de beroepenveldcommissie van NGO/ENS heeft NIFA ook zelf een beroepenveldcommissie ingesteld. Daarin hebben personen vanuit het beroepenveld zitting. Deze commissie adviseert de opleiding over de relatie van de opleiding met de beroepspraktijk.
- Het programma behandelt internationale onderwerpen zoals Bazel II, COSO II en de Sarbanes-Oxley wetgeving.

*Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De door de opleiding voorgeschreven vakliteratuur is volgens het visitatieteam meer dan passend als studiemateriaal voor de opleiding. De literatuur sluit uitstekend op de inhoud van de opleiding aan, omdat de boeken specifiek voor de opleiding zijn geschreven. De competentiegerichte business cases en de aanvullende artikelen en cases acht het visitatieteam een overtuigend bewijs van de beroepsgerichtheid van de opleiding. De relatie van het programma met de beroepspraktijk is ook in de vorm van de stage en de afstudeeropdracht gewaarborgd. Het visitatieteam beoordeelt daarom de aansluiting van het programma op de hbo-eisen als goed.

## **2.2 Relatie tussen doelstellingen en inhoud programma**

*Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.*

*De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.*

*De inhoud van het programma biedt de studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.*

### *Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- De Onderwijs- en examenregeling van de opleiding is opgesteld door NGO/ENS en geeft de eindtermen en de leerdoelen van de onderwijsmodulen weer. Onder deze onderwijsmodulen zijn, voor de goede orde, ook verstaan de minoren, de praktijkopdrachten en de afstudeeropdracht.
- De eindkwalificaties van de opleiding zijn volledig in het programma verantwoord, zo is uit de beschrijvingen van de modules af te leiden.
- De eindtermen en leerdoelen zijn vertaald in de beschrijving van de leerstof. De omschrijving van de leerstof is uitgebreid. Daarin staat mede een overzicht van de begrippen die de studenten moeten kennen en de soorten berekeningen en analyses die zij moeten kunnen uitvoeren.
- Voor elk van de modulen heeft de opleiding in het kader van NGO/ENS ook een gedetailleerde beschrijving gemaakt van de onderdelen waarin de module uiteenvalt en van het niveau waarop deze onderdelen in de module aan de orde komen.
- De opleiding heeft in het kader van NGO/ENS niveauaanduidingen gegeven waaruit af te leiden is op welk niveau de studenten de modulen en de onderdelen van de modulen dienen te beheersen. Deze niveauaanduidingen gaan van het lage niveau 1 (beschrijvende een eenvoudige, niet-complexe situatie) tot het hoge niveau 3 (beschrijvende een complexe, niet-standaard situatie). De studenten behalen voor een aantal modulen in de hoofdfase, in de minoren en bij de afstudeeropdracht het hoge niveau.

### *Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De eindkwalificaties van de opleiding zijn naar het oordeel van het visitatieteam volledig verantwoord in het programma. De opleiding heeft de eindkwalificaties goed uitgewerkt in de beschrijvingen van de modulen. Dat geldt ook voor de aanduidingen van het niveau dat de studenten dienen te bereiken. Om deze redenen beoordeelt het visitatieteam dit facet als voldoende.

### **2.3 Samenhang programma**

*Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend studieprogramma.*

#### *Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- De opleiding heeft het programma verdeeld in een inleidende propedeutische fase, een verdiepende hoofdfase en de afsluitende afstudeerfase.
- De propedeuse kent met name inleidende modules die het fundament voor de vakinhoudelijke kennis leggen. Dit zijn modules als Bedrijfsadministratie, Bedrijfseconomie, Financiële Rapportage, Belastingwetgeving en Bestuurlijke Informatievoorziening. De hoofdfase borduurt op een geavanceerd niveau voort op deze vakgebieden in de vorm van onder meer vakken als Cost & Management Accounting, Finance & Risk Management. Op deze wijze is de verticale samenhang in het programma gewaarborgd.
- De modules in de hoofdfase zijn veelal modules die verschillende aspecten van het vakgebied van de SPD'er Bedrijfsadministratie competentiegericht en geïntegreerd aanbieden. Dat geldt onder meer voor modules als Jaarrekening, Fiscale Jaarrekening en Geconsolideerde Jaarrekening. Daarin zijn elementen uit de vakgebieden bedrijfsadministratie, belastingwetgeving en externe verslaggeving samengebracht. Op deze wijze is de horizontale samenhang in het programma verwerkt.
- De samenhang blijkt ook uit de integratie van theorie en praktijk. In de modules biedt de opleiding de theoretische inzichten aan en in de business cases, de stage en de praktijkopdrachten komt de praktijk naar voren. Aldus ontstaat een verband tussen de verwerving van de theoretische kennis en de toepassing daarvan in de praktijk.
- Met name in de afstudeeropdracht vindt de integratie plaats van de in de opleiding aangeboden leerstof. Daarin komen onder andere de vaktechnische en onderzoeksvaardigheden samen.

#### *Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De opbouw van het programma in drie fasen, de propedeutische fase, hoofdfase en afsluitende fase, biedt een helder uitgangspunt. De modules in de hoofdfase bouwen voort op de propedeutische modules. Aldus creëert de opleiding verticale samenhang. De horizontale samenhang is met name in de modules van de hoofdfase te vinden en in de samenhang van het leren van de theorie en het leren in de praktijk. De integratie in de afstudeeropdracht acht het visitatieteam passend. Daarom beoordeelt het visitatieteam dit facet als voldoende.

#### **2.4 Studielast**

*Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.*

##### *Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- In de Onderwijs- en examenregeling van de opleiding staan de eindtermen van de modules helder aangegeven. De studiewijzers verschaffen de studenten inzicht in het programma, de lessen, de bijeenkomsten en de overige leeractiviteiten. De studenten kunnen zich zo op de modules voorbereiden. De eerder genoemde syllabi maken deel van de studiewijzer.
- De studenten ontvangen tijdens de lessen uitwerkingen van de docenten van de huiswerkopgaven. Zo kunnen ze zich tijdens de les op de uitwerking zelf richten. De opleiding gaat na of deze uitwerkingen in de toekomst vooraf via email kunnen worden verstrekt.
- De opleiding adviseert de studenten over hun studieplanning en het oplossen van eventuele knelpunten daarin. Deze vorm van advisering is intensief, persoonlijk en laagdrempelig.
- De opleiding kent een systeem van portfolio's voor de studenten aan de hand waarvan de voortgang van de studie ook in formele zin bewaakt kan worden.
- De studenten hebben elk halfjaar de mogelijkheid de examens in elk van de modules af te leggen. Een aantal van de modules kent meer dan twee examenmomenten.
- De overgrote meerderheid van de studenten (ruim 80 %) heeft een full-timebaan. De studenten volgen normaal gesproken één lesavond per week van 3 uren en besteden gemiddeld 7 uur aan huiswerk. De studiebelasting van de studenten is aldus ongeveer 10 uur per week.
- De studenten doen gemiddeld ruim 7 jaar over de volledige opleiding.
- Wanneer de studenten ongeveer 10 uur per week aan hun studie besteden, dan zijn ze 450 tot 500 uur per jaar met de studie bezig. Uitgaande van 7 jaar zouden zij 3.500 uur studeren. De nominale omvang van de studie in uren is 5.040 uur (180 ec x 28 uur). Dat de studenten de studie in ruim 7 jaar kunnen afronden, is een gevolg van het concurrencybeginsel. Doordat zij in de beroepspraktijk werkzaam zijn, kunnen ze zich de leerstof sneller eigen maken. Verder hebben ze meestal een vrijstelling van de stage. Dat scheelt 30 ec nominale studiebelasting.
- De opleiding heeft studiepaden opgezet voor de studenten die overstappen van het oude naar het nieuwe programma. De studenten maken gebruik van de vrijstellingen die zij op grond van de oude modules kunnen verkrijgen. Met ingang van september 2010 volgen alle studenten het nieuwe programma.

##### *Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De opleiding verschaft een helder inzicht in de opbouw en inhoud van de eindtermen en het programma. Daarnaast stelt de opleiding veel in het werk om de studievoortgang van de studenten te bevorderen. Het visitatieteam acht de totale reële studiebelasting van de studenten in overeenstemming met de nominale omvang van het programma. De opleiding heeft de studenten goed gefaciliteerd om de overstap van het oude naar het nieuwe programma te maken. Daarom beoordeelt het visitatieteam dit facet als goed.

### **2.5 Instroom**

*Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten: hbo bachelor: vwo, havo, middenkaderopleiding of specialistenopleiding (WEB) of daarmee vergelijkbare kwalificaties, blijkend uit toelatingsonderzoek.*

#### *Bevindingen:*

Het visitatieteam heeft op grond van de gevoerde gesprekken en de bestudering van de verstrekte informatie het navolgende kunnen vaststellen:

- De opleiding stelt formele eisen aan de instroom van de studenten. In de Onderwijs- en examenregeling van de opleiding staat dat studenten met een diploma op het niveau van havo, vwo of mbo-4 recht hebben op toegang tot de propedeutische fase van de opleiding.
- Studenten die ouder zijn dan 21 jaar, hebben toegang als ze de 21+-toets halen. Deze toets toont aan dat de studenten over het vereiste denk- en werkniveau beschikken.
- In de Onderwijs- en examenregeling van de opleiding staat op basis van welke bewijsstukken en welke getuigschriften de studenten voor welke modules vrijstelling kunnen krijgen. Naast deze standaardlijst van vrijstellingen kunnen studenten een verzoek tot vrijstelling indienen bij de examencommissie van NGO/ENS.
- Ook al hebben de studenten formeel toegang tot de opleiding, dat betekent niet altijd een overgang zonder problemen. Zo hebben studenten uit havo en vwo zonder management en organisatie in hun pakket soms problemen op het gebied van bedrijfsadministratie en hebben mbo-4 studenten soms problemen met het hogere niveau. De opleiding voert een intakegesprek met de studenten en adviseert hen een bepaalde leerroute. De opleiding voert het intakegesprek om de slaagkans voor de studenten te maximaliseren.
- De opleiding gaat na of de studenten een relevante werkring hebben. In dat geval hebben ze vrijstelling voor de stage.

#### *Beoordeling door het Certiked visitatieteam:*

De opleiding voldoet naar het oordeel van het visitatieteam aan de wettelijke eisen voor toelating van de studenten. De opleiding beschikt over deugdelijke procedures ten aanzien van toelating en het verlenen van vrijstellingen. Het is wenselijk de vrijstelling van de stage steviger te onderbouwen. Dat is eerder een zaak van NGO/ENS dan van deze opleiding. De opleiding neemt inhoudelijke aansluitingsproblemen serieus en dat siert haar, vindt het visitatieteam. Het visitatieteam beoordeelt dit facet om deze redenen als voldoende.

